

angst van den droom, — en zie een liefdezuster had mijn hand gegrepen en bracht me in de blijde werkelijkheid terug — zou het zóó ook eenmaal zijn als we ontwaken uit de droomdoorweven werkelijkheid van dit leven, een ontwaken, dat ons nu schrik aanjaagt, maar zie — een God, die Liefde is, heeft onze hand gegrepen en roept ons terug uit de tijdelijke tot de eeuwige werkelijkheid, die eeuwige blijdschap is.

BIJ DE LAATSTE RUSTPLAATS VAN DEN ZWIJGER

I.

DIT JAAR STAAT IN HET TEEKEN VAN de Willem van Oranje-herdenking en ongetwijfeld zullen velen, na de algemeene huldiging, die — het zij met vreugde geconstateerd — in deze dagen van woelingen een krachtig getuigenis is geweest van de verknochtheid aan ons Vorstenhuis, zich nog eens een gang naar Delft veroorloven, om éen stillen groet te brengen aan het graf van den grooten Zwijger, wiens leven en werken van zoo ontzaglijke betekenis is geweest voor volk en geloof.

Zijn wij, nu vier eeuwen nadat de Prins van Oranje het levenslicht aanschouwde, niet in gebreke gebleven, om zijn nagedachtenis dankbaar te eeren, het kostelijk monument, dat boven zijn laatste rustplaats werd opgericht, moge er van getuigen, dat ook door zijn tijdgenooten ten volle is beseft, wat Willem de Zwijger voor land en volk heeft betekend.

Zoo als het Latijnsch grafschrift het zoo duidelijk weergeeft:

„Ter eere van den Almachtigen God, en tot eeuwige gedachtenisse aan Willem van Oranje, den Vader des Vaderlands — die het welvaren der Nederlanden hooger stelde dan het eigen belang en der zijnen; die tweemaal machtige legers verzamelde — voor het grootste deel op eigen kosten — en ze in het veld bracht onder het opperbevel der Staten, die Spanje's dwingelandij keerde; den waren godsdienst en de oude wetten terugriep en herstelde; die ten laatste de nagenoeg verzekerde vrijheid aan Prins Maurits, zoon en erfgenaam van de deugden zijns vaders achterliet om haar te bevestigen; den waarlijk vroomen, beleidvollen en onoverwinnijken held, dien Philips II, de schrik van Europa, duchtte, doch hem niet ten onderbrengen noch vrees kon aanjagen, maar met snood verraad door de hand van een gehuurden moordenaar ten val bracht; —

hebben de Vereenigde Nederlandsche Gewesten dit tot een eeuwig gedenkteeken zijner verdiensten doen oprichten.”

Men weet, dat het monument is uitgevoerd naar het ontwerp van Hendrick de Keyser, een der grootste kunstenaars van zijn tijd.

Reeds van stonde aan was het bij het landsbestuur een uitgemaakte zaak, dat het praalgraf van Willem van Oranje tot in lengte van dagen zou gewagen van de innige verknochtheid en vereering van zijn volk. Toch zou het tot 1613 duren, eer men aan dit voornemen gevolg zou kunnen geven — eenvoudig, omdat de berooide toestand van 's lands schatkist geen groote uitgaven veroorloofde. Tot zoolang is naar alle waarschijnlijkheid 's prinsen laatste rustplaats slechts gedekt geweest met een eenvoudige katafalk, die ook bij de teraardebestelling had dienst gedaan.

Den 12^{en} Februari van het jaar 1614 werd met Hendrick de Keyser definitief een contract opgemaakt. Men was overeengekomen, dat men bij het bestek „niet

op een vereering van een of tweeduizend gulden zou zien, wanneer de bouwmeester de tombe volgens de plannen zou maken, „gelyck hy daervan eere ende danck sal begeren te hebben tot 's lants reputatie.”

Zoo toog de kunstenaar aan den arbeid, maar dat het daarmede maar matig vlotte, al werd hem telkenmale, op gezette tijden, een voorschot van 6000 guldens uitbetaald, blijkt uit bewaard gebleven correspondentie, waarin hij door de Staten tot spoed werd aangemaand. Zoo schreef hij in het najaar 1618 in antwoord op een aanmaning van het landsbestuur, dat „hy neyt en sal naelaten metter daet alle 't gene datter noch resteert gereet te maecken om in toecomende Maerte met Gods hulpe alles te Delft te commen stellen, alwaer hij alreede twee damloopers (vaartuigen) met een pont volgeladen, heeft gesonden.”

Inderaad naderde toen het praalgraf zijn voltooiing. Op den toetssteen, aan beide zijden van het monument, was op last der Staten een epitaphium (grafschrift) in vergulde letters aangebracht, waarvan de tekst geschreven was door Constantyn Huygens. Men had namelijk hem, Hugo Grotius en prof. Heinsius om een inzending verzocht, en aan de eerste de voorkeur gegeven.

In Huygens' berijmde auto-biografie vindt men dit als volgt omschreven:

Ook ik (ligt doet mij zulks een ijdele roem gewagen) Heb tot dat praalgraf iets van 't mijne bijgedragen, Het gouden opschrift, dat de kunst uit marmer sneed, Waarin 'k door gunst of kunst althans gelukkig slaagde, Wijl 't meer dan dat van Heins of van de Groot

(behaagde,

O, assche van Oranje! uw dierbaar nageslacht, Dat ik met eerbied noem, bemin — ja, heilig acht, Hoe streelt het mij de ziel, dat reeds dezelfde liefde, Uitblinkende in uw' lof, mij in mijn kindsheid griefde.

In den jare 1622 — dus 38 jaar na 's prinsen dood — was het monument gereed. De bouwmeester was inmiddels overleden, doch met diens zoon was overeengekomen, om het werk te voltooien.

Alles bijeen was hiervoor een bedrag van vier-enderdertig duizend gulden uit 's lands kas gevorderd — een aanzienlijke som, als men rekening houdt met de waarde van het geld in dien tijd.

In de beschrijving van het kunstwerk zelf kunnen wij, naar ons voorkomt, beknopt zijn, gezien het feit, dat hierover reeds vele malen is geschreven.

Het is voornamelijk opgebouwd uit Italiaansch marmer, wit en zwart-gederd, Dinantschen toetssteen en brons. Onder het gewelfde baldakijn, dat versierd is met 16 gekleurde metalen wapenschilden, voorstellende de vier kwartieren van 's Prinsen blazoen: Nassau, Hessen, Stolberg en Königstein — vinden we, uit éen reusachtig blok marmer gehouwen, de levensgrootte figuur van den Zwijger met aan het voeteinde zijn lievelingshond. Aan de voorzijde, tusschen het dubbele stel gekoppelde kolommen, die het verhemelte schragen, is in zittende houding het beeld opgesteld van den prins in volle wapenrusting. Boven dit beeld zien we het wapen van Oranje Nassau, gedekt met drie helmen. In de vier nissen van de hoekpijlers staan vier vrouwenfiguren, de vier grootste deugden van den Prins voorstellend, t. w. de Vrijheid, de Gerechtigheid, de Dapperheid en het Geloof. Tenslotte is de achterzijde van de tombe versierd met een massaal stuk beeldhouwwerk, een figuur, op een voetstuk, voorstellende de faam.

J. CL.